

De voorzitter van de
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Uw brief van	Ons kenmerk	Contactpersoon	Zoetermeer
	BVE-2001-21674		20 juni 2001
Onderwerp		Doorkiesnummer	
Regeringsstandpunt over 'Voor wie is de school? Jongeren over de			

Inleiding

Bij de behandeling van het Plan van aanpak Voortijdig schoolverlaten in de Tweede Kamer op 7 oktober 1999 heeft de Kamer de regering verzocht door de Inspectie van het onderwijs een onderzoek te laten instellen naar de wijze waarop voortijdig schoolverlaters zelf het pedagogisch-didactisch klimaat van hun school ervaren (Kamerstukken II 1999/2000, 26695, nr. 7).

Het onderzoek, uitgevoerd door het SCO-Kohnstamm Instituut in Amsterdam, heeft geleid tot het rapport 'Voor wie is de school?' dat de Tweede Kamer is aangeboden op 23 november 2000 (brief nr. OCW 00-1492). Aanbiedingsbrief en rapport zijn vervolgens betrokken bij de behandeling van het RMC-wetsvoorstel en het overleg over de nota 'Koers Bve'.

Eerder al had de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen gevraagd het rapport van een regeringsstandpunt te voorzien (brief M-00-66 van 22 december 2000). Tijdens het Planningsoverleg van 25 januari 2001 is de commissie erop gewezen, dat eerst het Onderwijsverslag 2000 afgewacht zou moeten worden. Overeenkomstig de motie zou de Inspectie daarin nog reflecteren op de resultaten van het onderzoek.

Nu het Onderwijsverslag is uitgebracht, wordt met deze brief aan het verzoek om een regeringsstandpunt voldaan.

Het rapport

Uit het rapport 'Voor wie is de school' blijkt dat voor

vbo/mavo-leerlingen schoolklimaat, motivatie en gedrag de belangrijkste redenen zijn om voortijdig te stoppen met school.

Bij leerlingen in havo/vwo is de zwaarte van de opleiding de belangrijkste reden voor voortijdig afhaken, terwijl in het beroepsonderwijs de tegenvallende inhoud (verkeerde studiekeuze, zwaarte van de stage) het doorslaggevende motief is, gevolgd door motivatie en gedrag. Daarnaast willen leerlingen zich gekend voelen. Veel leerlingen storen zich eraan dat hun afwezigheid weliswaar wordt genoteerd, maar dat niet of pas veel later naar de oorzaken van hun verzuim wordt gevraagd.

Opvallend is dat volgens de uitkomsten van dit onderzoek het schoolklimaat geen overheersende rol speelt als reden voor voortijdig schoolverlaten. Minstens even belangrijk zijn de zwaarte en de inhoud van de opleiding.

Schoolklimaat

In het rapport hanteren de onderzoekers het begrip 'schoolklimaat', dat naast het sociale en het leerklimaat (begeleiding) ook organisatorische aspecten omvat. In de enquête zijn de deelnemers bevraagd over het schoolklimaat op punten als: de relatie tussen leerlingen onderling, de relatie leerlingen-docenten, de begeleiding op school, de ervaren schoolorganisatie (waaronder regels en lesrooster) en het ervaren normoverschrijdend gedrag. Jongens en meisjes reageerden nagenoeg gelijk op deze punten, terwijl er ook geen duidelijke verschillen zijn in de reacties van allochtone en autochtone uitvallers. In de beleving van jongeren hangt 58 procent van de redenen voor uitval op een of andere manier samen met de school. De rest bestaat uit redenen die met de jongeren zelf te maken hebben (33 procent) of met de arbeidsmarkt (9 procent).

Grenzen van de organisatie

Op grond van de bevindingen stelden de onderzoekers een notitie op die gebruikt is voor drie panelgesprekken. Daaraan namen enkele uitvallers, docenten en personeel van de regionale meld- en coördinatiepunten voor voortijdig schoolverlaten (RMC) deel. In de panels kwamen ook de meningen van docenten, staf en andere betrokkenen aan de orde. Duidelijk is dat klachten en behoeften van de jongeren wel bij de scholen bekend zijn, maar dat men regelmatig tegen de grenzen van de organisatie aanloopt. Er is sprake van diverse belangen en afwegingen die niet altijd samenvallen met het belang van de leerling. Jongeren hebben, zo blijkt uit het onderzoek, het idee dat de school er niet voor hen is. Leerkrachten worden als belangrijke exponenten van het

schoolklimaat ervaren. Als het sociale klimaat binnen een school goed is, is er ook een goede basis voor het leerklimaat.

Onderwijsverslag 2000

Conform de motie heeft de Inspectie in het Onderwijsverslag 2000 aandacht besteed aan het rapport 'Voor wie is de school?'. Waar dit mogelijk was, zijn eigen waarnemingen (uit het integraal schooltoezicht of het integraal instellingentoezicht) vergeleken met de bevindingen uit het onderzoek door het SCO- Kohnstamm Instituut.

De Inspectie concludeert dat voortijdig schoolverlaters niet alleen eerlijk erkennen dat hun problematische motivatie en gedrag belangrijke oorzaken waren van schooluitval, maar dat zij ook in staat zijn belangrijke aandachtspunten te noemen voor verbeteringen op schoolniveau.

Volgens de respondenten kunnen verbeterd worden:

- De omgang en communicatie met leraren (genoemd door 30 procent)
- De didactische werkwijze (boeiender en afwisselender onderwijs; genoemd door 27 procent)
- De schoolorganisatie (betere roosters, minder tussenuren, controle op spijbelen - en dus niet alleen de registratie daarvan; 20 procent)
- Voorlichting en begeleiding afgestemd op individuele leerlingen (18 procent).

De Inspectie stelt daarom dat, volgens de schoolverlaters zelf, de school persoonlijker moet worden.

Reactie

Dat 58 procent van het voortijdig schoolverlaten in enigerlei vorm samenhangt met het door de onderzoekers geïntroduceerde begrip schoolklimaat, betekent niet dat 58 procent van de uitval eenzijdig de scholen moet worden aangerekend. Het gaat immers in veel gevallen om een wisselwerking tussen leerling en school. Enige vertekening in het nadeel van de school kan daarbij zijn ontstaan door het eenvoudige gegeven dat de deelnemers aan het onderzoek allemaal voortijdig de school hebben verlaten.

In het algemeen en zeker op termijn is er geen reden tot pessimisme waar het de motivatie van de leerling betreft: 94 procent van de ondervraagde jongeren geeft aan ooit alsnog een diploma te willen behalen. Niettemin is het goed dat nog eens is gekeken naar mogelijke verbeteringen waarvoor de

aangrijpingspunten op schoolniveau liggen.

Daarbij is het uitgangspunt om voortijdig schoolverlaters zelf aan het woord te laten, uitstekend geweest. Keer op keer blijkt uit onderwijskundig of pedagogisch onderzoek dat onderwijsdeelnemers desgevraagd tamelijk precies weten wat er aan schort op school en ook een redelijk goed omljnd beeld hebben van mogelijke oplossingen.

De regering onderschrijft de opvatting van de Inspectie dat het van belang is dat er nog meer aandacht wordt geschonken aan zaken als de bestrijding van lesuitval, persoonlijke aandacht voor de deelnemers en de kwaliteit van de lessen. Over de wijze waarop hieraan nader aandacht kan worden geschonken zal met de VVO en de Bve Raad worden gesproken. Het curatieve beleid wordt met de wettelijke verankering van de RMC-functie versterkt. Wat echter niet uit het oog mag worden verloren is, dat preventie voorop dient te staan. Bij het toezicht van de Inspectie zal dit dan ook een belangrijk aandachtspunt blijven.

Door de economische voorspoed wordt wel eens uit het oog verloren dat ook degenen onder de voortijdig schoolverlaters die weliswaar geen startkwalificatie maar wel een (mavo-) diploma hebben behaald, op termijn risico's lopen waar het hun bestaanszekerheid betreft.

De groep waarvoor dit geldt, beseft dat zelf niet of nauwelijks; zoals ook gebleken is toen het SCO- Kohnstamm Instituut deelnemers uit deze groep trachtte te vinden om mee te werken aan het onderzoek. Als leerlingen werk hebben gevonden en deelnemen aan het maatschappelijk leven, is het ook niet nodig hen voor te houden dat zij volgens de - ook in Europees verband gehanteerde - definitie tot de voortijdig schoolverlaters worden gerekend.

Wel is het van belang te blijven bevorderen dat iedereen (uiteindelijk) een startkwalificatie behaalt die voldoet aan de eisen die de arbeidsmarkt stelt of zou kunnen gaan stellen. De wijze waarop dit kan worden bevorderd, vormt onderwerp van geregeld overleg met de sociale partners.

Anders is het met uitvallers die het onderwijs zonder enig diploma hebben verlaten. Hun positie op de arbeidsmarkt is niet alleen aanzienlijk zwakker, vaak is bij hen ook sprake van een grote persoonlijke teleurstelling. In het bijzonder voor die groep moet alles in het werk worden gesteld om de schade te herstellen, door herplaatsing in het onderwijs of plaatsing in een traject naar werk te bevorderen (RMC-functie), maar in de eerste plaats natuurlijk door preventieve maatregelen. Doorlopende leerwegen en goed (gemotiveerd)

personeel zijn daarbij cruciale factoren. Aan de verbetering daarvan wordt gewerkt; nog voor de zomer ontvangt de Kamer bijvoorbeeld een brief over het beroepsonderwijs waarin informatie wordt gegeven over de zogenaamde Doorstroomagenda. Voor het overige zij verwezen naar reeds bekende onderdelen van het Plan van aanpak Voortijdig schoolverlaten (1999) dat sinds enkele jaren in uitvoering is en in institutionele zin bijvoorbeeld ook naar de aandacht voor de ontwikkeling van 'de veilige school'.

Doorslaggevend zijn echter docenten of stagebegeleiders die ervoor kunnen zorgen dat leerlingen zich gekend voelen en tijdig aan de bel durven trekken, als het op school niet goed met hen gaat. Er moet eerder worden ingegrepen dan nu veelal gebeurt, hetgeen onder de aandacht van de VVO en de Evc Raad gebracht zal worden. Persoonlijke betrokkenheid is daarbij het sleutelwoord. Die betrokkenheid kan niet vanachter een Zoetermeers of Haags bureau worden afgedwongen. Maar het belang daarvan is evident. Het onderzoek heeft dit opnieuw aangetoond.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,

(drs. L.M.L.H.A. Hermans)